

Justyn Męczennik i Bóstwo Chrystusa

dodane: 2004-12-07

Cykl pism wczesnochrześcijańskich

Wielu antytrynitarzy próbuje powoływać się na Justyna Męczennika (ur.100), jako na tego, który nie nauczał o Bóstwie Chrystusa i Trójcy Św. (np. Świadkowie Jehowy w broszurze "Czy wierzyć w Trójkę" s.7). Jak ważne były w przeszłości dzieła Justyna dla antytrynitarzy świadczy chociażby polski przekład (z łaciny) "Dialogu z Żydem Tryfonem" dokonany przez Braci Polskich (w 1564r.), w osobach W.Krzyszkowskiego i Sz.Budnego. Tymczasem powyższe zagadnienia poruszane przez Justyna nie są tak proste, jak się niektórym wydaje, bo w pismach jego można zauważyć zróżnicowane poglądy. Oto one:

- 1) Stwierdzanie zrodzenia Syna przez Ojca.
- 2) Stwierdzanie Bóstwa Chrystusa.
- 3) Stwierdzanie niższości Syna wobec Ojca.
- 4) Nieświadome zrównywanie majestatu Syna i Ojca.
- 5) Stwierdzanie osobowości Ducha Św.
- 6) Stwierdzanie oddawania czci Synowi i Duchowi Św.
- 7) Używanie tekstów i formuł trynitarnych.

Poniżej omówimy te zagadnienia, podając też cytaty z dzieł Justyna. Ale aby było widać o co chodzi antytrynitarzom, zaznaczmy, że na ogół nie uznają oni Bóstwa Jezusa i osobowości Ducha Św. oraz podkreślają, że Chrystus był stworzeniem, tzn. stworzonym Synem, a nie zrodzonym przez Boga. Nie mógł więc mieć tej samej boskiej natury co Ojciec. Niektórzy antytrynitarze nie uznają też oddawania czci Chrystusowi (najwyżej zgadzają się, aby okazywać Mu szacunek). Czy Justyn różni się poglądami od tak wierzących ludzi? Zaraz się o tym przekonamy.

Zrodzony, a nie stworzony

Poniżej zauważymy, że u Justyna nie znajdziemy stwierdzeń typu: "Jezus jest stworzeniem" czy "był czas, kiedy Syna nie było" i to pomimo, że przytacza (i omawia!) on tekst Prz 8:22, o którym wielu antytrynitarzy często wspomina (patrz np. Strażnica Nr 7, 1992 s.26, która podaje jeden okrojony i wyrwany z kontekstu fragment). Dwa razy pisał Justyn na temat tego wersetu:

"Świadkiem moim będzie tutaj Słowo Mądrości, które samo jest Bogiem, zrodzonym z Ojca wszech rzeczy, jest Słowem i Mądrością, i Mocą, i Chwałą Rodziciela swego, co przez usta Salomonowe powiedział: 'Jeśli wam zwiastuję to, co się każdego dnia dzieje, Będę i o tem pamiętał, by wyliczyć rzeczy odwieczne: Pan stworzył Mnie (...) Przed wszystkimi wzgórzami zrodził Mnie'." ("Dialog z Żydem Tryfonem" 61:3).

"Ponadto powiada Mądrość: 'Jeśli wam zwiastuję to, co się każdego dnia dzieje, Będę i o tem pamiętał, by wyliczyć rzeczy odwieczne: Pan stworzył Mnie (...) Przed wszystkimi wzgórzami zrodził Mnie' (...) Zrozumcie wy, co mnie słuchacie, i baczną zwróćcie uwagę: Otóż Słowo jasno wykazało, że Ojciec tę Latorośl zrodził przed wszystkimi zgół stworzeniami; a że zrodzony od rodziciela różni się co do liczby, przyzna chyba każdy bez wyjątku" ("Dialog z Żydem Tryfonem" 129:3-4).

Zauważmy więc, że Justyn widząc wymiennosc słów "stworzył" i "zrodził" (Prz 8:22, 25) nauczał o zrodzeniu Syna oraz mówił o odwieczności!

Poniżej inne cytaty o zrodzeniu Syna przez Ojca:

"Że to Wam szczęścia nie wróży, stwierdza Słowo, a wiemy, że po Bogu, co Je zrodził, niema władcy, któryby takim blaskiem majestatu królewskiego i taką jaśniał sprawiedliwością" ("Apologia" I:12,7).

"Słowo Boże na swój własny sposób i wbrew pospolitemu zwykłych nartodzin prawu z Boga zrodzone zostało" ("Apologia" I:22,2).

"Ponadto: Sam Jezus Chrystus został zrodzony jako rzeczywisty Syn Boży, jest Jego Słowem, Pierworodnym i Mocą, stał się człowiekiem według woli Jego" ("Apologia" I:23,2).

"Syn zaś Jego, Syn jedyny w właściwym tego słowa znaczeniu, Słowo, razem z Nim istniejące i zrodzone przed wszelkim stworzeniem" ("Apologia" II:5,3).

"Otóż na początku, przed wszystkimi stworzeniami, Bóg zrodził z siebie samego jakąś Moc Rozumną, którą Duch Święty nazywa także Chwałą Pańską, to znowu Synem, czasem Mądrością, albo Aniołem, czy też Panem i Słowem, a wreszcie Ona sama zowie się Wodzem Naczelnym (...) i z woli się Ojcowskiej zrodziła" ("Dialog z Żydem Tryfonem" 61:1).

"Nie, ta Latorośl, wydana rzeczywiście przez Ojca, była z Nim przed wszystkimi stworzeniami, i z Nią to Ojciec rozmawia, tak właśnie jak to oznajmiło Słowo przez usta Salomonowe, że ten sam, którego Salomon zowie Mądrością, jak również Pierwociną wszystkich stworzeń i Latoroślą, z Boga zrodzoną" ("Dialog z Żydem Tryfonem" 62:4).

“Niemniej i Dawid obwieścił, że ‘przed słońcem i księżycem miał się z żywota narodzić według woli Ojcowskiej, oraz pokazał, iż jako Chrystus miał być ‘Bogiem mocnym i czcigodnym’.” (“Dialog z Żydem Tryfonem” 76:7).

“Albowiem Ojciec postanowił Tego, którego był zrodził, na śmierć wydać jako męża dojrzałego...” (“Dialog z Żydem Tryfonem” 102:2).

“Albowiem był On Jedynakiem Ojca wszech rzeczy, był istotnie zrodzonym z niego Słowem i Mocą, a potem Człowiekiem, który narodził się z Dziewicy” (“Dialog z Żydem Tryfonem” 105:1).

Oto jak tłumaczył Justyn pochodzenie Syna od Ojca, sugerując Ich odwieczność i niezmienność:

“Przecie wyżej krótko już to zaznaczyłem, kiedyś mówił, że ta Potęga została zrodzona z Ojca Jego mocą i wolą, i to nie przez odcięcie, jakgdyby część jaka odpadła od Ojca istoty, podobnie jak to się dzieje z wszystkim innym, kiedy części oddzielone i odcięte już nie są te same, jakie były przed odcięciem. I przykład przytoczyłem: jak to widzimy, że od ognia inne ognie się zapalają; ogień zaś, od którego wiele innych płonie ogniami, nie zmniejsza się, lecz zawsze tym samym gorzeje płomieniem” (“Dialog z Żydem Tryfonem” 128:4).

“Jak ponadto widzimy, że z jednego ognia drugi ogień powstaje, a przez to nie zmniejsza się ten ogień, od którego się drugi zapalił, owszem, równo płonie, tak samo też nowy ogień, z tamtego wzniecony, płonie jak ogień prawdziwy, aczkolwiek nie umniejszył owego ognia, od którego się zapalił. Świadkiem moim będzie tutaj Słowo Mądrości, które samo jest owym Bogiem, zrodzonym z Ojca wszechrzeczy...” (“Dialog z Żydem Tryfonem” 61:2-3).

Na koniec ciekawostka dotycząca Świadców Jehowy. Otóż w swej broszurze “Czy wierzyć w Trójkę?” napisali oni: “Justyn (...) nazwał Jezusa w jego bycie przedludzkiem stworzonym aniołem...” (s.7). Ja natomiast, nie znalazłem w jego dziełach określenia “stworzony anioł”.

Bóstwo Chrystusa

J. Salij OP oceniając broszurę Świadców Jehowy pt. “Czy wierzyć w Trójkę” (s.7), mówiąc o Justynie, napisał między innymi: “Autor przesłanej mi przez Pana broszury ukrywa przed czytelnikami nawet to, że Justyn z wielkim naciskiem podkreślał prawdę, że Jezus jest Bogiem. Prawdzie tej poświęcił prawie połowę swojego dzieła pt. *Dialog z Żydem Tryfonem* (rozdz. 48-74). Książkę tę napisał z myślą o czytelnikach żydowskich, dla których prawda o bóstwie Chrystusa była prawdziwym skandalem. Toteż tym bardziej należy podziwiać wysiłek Justyna, że na płaszczyźnie uznawanej przez teologię żydowską, to znaczy odwołując się do samego tylko Starego Testamentu, postanowił udowodnić, że ‘Chrystus jako Bóg najpierw istniał przed wiekami, a potem zgodził się na to, by zostać człowiekiem’ (rozdz. 48). O tym wszystkim w broszurze (...), rzecz jasna, ani słowa” (“Nadzieja poddawana próbom” rozdz. ‘Odnówmy w sobie prawdę o Trójjednym Bogu!’).

Dlaczego Justyn tak często nazywa (jak zobaczymy) Chrystusa Bogiem i Aniołem? Otóż wynika to z tekstów Biblii, w których wymiennie występuje *Jahwe* i anioł *Jahwe* (np. Wj 3:2 i 6; Rdz 16:9 i 13). Ponieważ zaś wszystkie objawienia Boga *Jahwe* w Starym Testamencie przypisuje on Jezusowi, więc również tam gdzie występuje anioł *Jahwe*, Justyn uważa go też za Chrystusa. Nigdy natomiast Justyn nie utożsamia archanioła Michała z Jezusem, jak to czyni dziś większość antytrynitarzy!

I jeszcze ciekawostka dotycząca Świadców Jehowy. Otóż w Strażnicy Nr 6, 1992 s.28-31, w obszernym artykule pt. “Justyn filozof, apologeta i męczennik”, w którym omówili jego życie, dorobek pisarski i niektóre nauki, nie wspomnieli ani słowem, że uczył on o Bóstwie Chrystusa! Natomiast w Strażnicy Nr 7, 1992 s.26 zaledwie napomknęli o tym podając dwa krótkie fragmenty, gdzie pada słowo Bóg w odniesieniu do Jezusa.

Oto najważniejsze tytuły, których użył Justyn w stosunku do Syna Bożego dotyczące Jego Bóstwa:

Pan Bóg

“Czy myślicie, że według Pism czcić i nazywać Panem Bogiem należy kogo innego oprócz Stwórcy tego wszechświata oraz Chrystusa” (“Dialog z Żydem Tryfonem” 68:3).

Pan Zastępów

“Chwalmy Go [Boga] przez Króla Chwały, przez Pana Zastępów” (“Dialog z Żydem Tryfonem” 29:1).

“A oto psalm Dawidowy [Ps 24:8-10]: ‘(...) Któż to jest ten Król Chwały? Pan Mocny i Potężny Wojownik. Podnieście książęta bramy swoje. I unieście się, bramy odwieczne, A wejdzie Król Chwały. Któż to jest Król Chwały? Pan Zastępów - Oto Król Chwały’. Otóż stwierdziłem, że Salomon nie jest Panem Zastępów; to raczej nasz Chrystus. Kiedy powstał z martwych i wstąpił w niebiosy, tedy książęta, od Boga w niebiesiech ustanowieni, otrzymali rozkaz otwarcia bram niebieskich, by wszedł Ten, który jest Królem Chwały...” (“Dialog z Żydem Tryfonem” 36:3-5). Patrz też podobnie “Dialog z Żydem Tryfonem” 85:1 i 4.

Bóg Abrahama, Izaaka, Jakuba

Patrz poniżej “Jam jest, którym jest”.

“to jednak ten, który Mojżeszowi powiedział, iż jest Bogiem Abrahama, i Bogiem Izaaka i Bogiem Jakóba, nie stanowiąc się Stwórcą wszech rzeczy. Nie; jest to Ten, który, jak się wam udowodniło, objawił się Abrahamowi i Jakóbowi; jest On Sługą woli Stwórcy...” (“Dialog z Żydem Tryfonem” 60:2).

Stworzyciel

“A zatem Ten, który świat stworzył, daje świadectwo, że Mu się kłaniać należy, że jest Bogiem i Chrystusem, a słowa te zupełnie jasno na to wskazują” (“Dialog z Żydem Tryfonem” 63:5).

Król Chwały, Król wiekuisty

Patrz powyżej "Pan Zastępów".

"on był królem, a przecie słowa psalmu jak najwyraźniej wskazują na to, że mowa o Królu Wiekuistym, to znaczy Chrystusie. (...) który najpierw cierpiał, a potem do nieba wstąpił, a wreszcie przychodzi w chwale i dźierży królowanie wiekuiste, co zresztą stwierdzam na podstawie wszelkich Pism" ("Dialog z Żydem Tryfonem" 34:2).

"On bowiem jest Kapłanem wybranym i Królem wiekuistym, Chrystusem, jako Syn Boży" ("Dialog z Żydem Tryfonem" 118:2).

Jam jest, którym jest

Otóż powiedziano tam, co następuje: 'I mówił do Mojżesza Anioł Boży, w ognia płomieniu z krzaku, I rzekł: Jam jest, którym jest, Bóg Abrahama, Bóg Izaaka, Bóg Jakóba, Bóg ojców twoich. Zstąp do Egiptu, I wyprowadź lud Mój'. Dalszego ciągu możecie się z tych pism dowiedzieć, nie możemy bowiem tutaj wypisać wszystkiego. Już przecie i te słowa stanowią dowód, że Jezus Chrystus jest Synem Bożym i Apostołem, że był pierwz Słowem i objawił się, to pod ognia postacią, to pod obrazem istot bezcielesnych, a teraz z woli bożej i dla zbawienia rodzaju ludzkiego stał się człowiekiem. (...) Mają tu wyraźne słowa, zapisane w księgach Mojżeszowych: 'I mówił do Mojżesza Anioł Boży, w ognia płomieniu z krzaku: Jam jest, którym jest, Bóg Abrahama, I Bóg Izaaka, I Bóg Jakóba!' A jednak powiadają, że Ten, który słowa te mówił, to Ojciec i Stwórca wszech rzeczy. Dlatego to Duch Proroczy skarcił ich, mówiąc: 'Izrael zaś Mnie nie poznał, I lud Mnie nie rozumiał'. [Iz 1:3]". ("Apologia" I:63,7-12).

Bóg Mocny

"Niemniej i Dawid obwieścił, że 'przed słońcem i księżycem miał się z żywota narodzić' według woli Ojcowskiej, oraz pokazał, iż jako Chrystus miał być 'Bogiem mocnym i czcigodnym'." ("Dialog z Żydem Tryfonem" 76:7).

Patrz też poniżej "Bóg Wszechmogący" ("Zrównywanie Majestatu Syna i Ojca").

Bóstwo nieskończone

"Czcimy Pana Jezusa Chrystusa, Syna Bożego (...) Ja jestem tylko człowiekiem, więc wiem, że słowa moje są nędzne w porównaniu z Jego nieskończonym Bóstwem" ("Męczeństwo św. Justyna" 2:5-6).

Bóg

"Czego bowiem nie mogły dokazać prawa ludzkie, byłoby zrobiło Słowo, jako Bóg..." ("Apologia" I:10,6).

"Ojciec wszechrzeczy ma Syna, który jest Słowem, Pierworodnym Synem Bożym i Bogiem" ("Apologia" I:63,15).

"Chrystusa bowiem nam obwieszczono jako Króla, Kapłana, Boga, Pana, Anioła, Człowieka, Wodza Naczelnego, Kamień, Dziecię nowonarodzone, jako Tego, który najpierw cierpiał, a potem do nieba wstąpił, a wreszcie przychodzi w chwale i dźierży królowanie wiekuiste, co zresztą stwierdzam na podstawie wszelkich Pism" ("Dialog z Żydem Tryfonem" 34:2).

"Otóż Tryfonie, mówiłem dalej, ten Jezus z całą pewnością jest Chrystusem Bożym, chociażbym nawet nie mógł udowodnić, że On, Syn Stwórcy wszech rzeczy, istniał poprzednio jako Bóg, i że się jako człowiek narodził z Dziewicy. Ale są niezbite dowody na to, że to On właśnie, ktokolwiek On jest, jest Chrystusem Bożym" ("Dialog z Żydem Tryfonem" 48:2-3).

"Powracam do Pism i będę się starał was przekonać, że Ten, o którym one opowiadają, iż się objawił Abrahamowi, Jakóbowi i Mojżeszowi, i o którym napisano, iż jest Bogiem, jest inny aniżeli Bóg, Stwórca wszech rzeczy; mówię co do liczby, a nie co do myśli" ("Dialog z Żydem Tryfonem" 56:11).

"Ja zaś przyrzekam dowód z samego Pisma, że ono Panem nie nazywa jednego z owych aniołów, co to zstępowali do Sodomy, ale tego, który był z nimi, który nazwany Bogiem, a zjawił się Abrahamowi" ("Dialog z Żydem Tryfonem" 56:15).

"Mojżesz, bracia, napisał ponadto, że Ten, który się objawił patriarchom i nazwany jest Bogiem, zowie się również Aniołem i Panem [Rdz 18:1, 31:11-13], byście i przez to poznać mogli, że On jest Sługą Ojca wszech rzeczy" ("Dialog z Żydem Tryfonem" 58:3).

"Świadkiem moim będzie tutaj Słowo Mądrości, które samo jest Bogiem, zrodzonym z Ojca wszech rzeczy" ("Dialog z Żydem Tryfonem" 61:3).

"A zatem Ten, który świat stworzył, daje świadectwo, że Mu się kłaniać należy, że jest Bogiem i Chrystusem, a słowa te zupełnie jasno na to wskazują" ("Dialog z Żydem Tryfonem" 63:5).

"abyście Go poznali i jako Boga, który przychodzi z wysokości, i jako Człowieka, który żył wśród ludzi" ("Dialog z Żydem Tryfonem" 64:7).

"Jeśli im wreszcie przytaczamy Pisma, które wam już podałem, wskazujące jak najwyraźniej na to, że Chrystus jest podległy cierpieniom, że Go należy czcić i że jest Bogiem, muszą wprawdzie przyznać, że one się odnoszą do Chrystusa, ale śmia twierdzić, że ten Jezus nie jest Chrystusem, a jednak uznają, że Bóg przyjdzie, by cierpieć, królować i cześć odbierać" ("Dialog z Żydem Tryfonem" 68:9).

"Tam bowiem znajduje się bardzo wyraźny dowód, że tego Jezusa ukrzyżowanego obwieszczono jako Boga i Człowieka, że został do krzyża przybity i umarł" ("Dialog z Żydem Tryfonem" 71:2).

“Tymczasem wśród narodów pogańskich nigdy o żadnym człowieku waszej narodowości nie mówiono jako o Bogu i Panu, że królował. To się odnosi tylko do tego Jednego Ukrzyżowanego, o którym Duch Święty powiada (...) iż nie jest podobny do bogów pogańskich” (“Dialog z Żydem Tryfonem” 73:2).

“Jeśli więc wiemy, że ten Bóg pod tak wielu postaciami objawił się Abrahamowi, Jakubowi i Mojżeszowi, dlaczego sprzeciwiać się i nie wierzyć, że On według woli Ojca wszech rzeczy mógł się jako człowiek narodzić także z Dziewicy?” (“Dialog z Żydem Tryfonem” 75:4).

“Powiedziano, iż ujrzał drabinę, a według Pisma Bóg się na niej wspierał [Rdz 28:13]; że zaś to nie był Ojciec, z Pism się już udowodniło. Gdy Jakób w tem samym miejscu oliwę wylał na kamień, świadczy mu ten sam Bóg, co się mu objawił, że pomnik namaścił ku czci Boga widzianego [Rdz 28:18, 31:13]” (“Dialog z Żydem Tryfonem” 86:2).

“Albowiem szczep winny, który Chrystus, Bóg i Zbawiciel posadził, to lud Jego” (“Dialog z Żydem Tryfonem” 110:4-5).

“Tamten bowiem dał im dziedzictwo chwilowe, jako że nie był Chrystusem-Bogiem, ani Synem Bożym. Ten natomiast, po świętym zmartwychwstaniu da nam posiadłość wiekiastą” (“Dialog z Żydem Tryfonem” 113:4).

“co się dziać miało przez naszego Kapłana, Boga, Chrystusa, Syna Ojca wszech rzeczy” (“Dialog z Żydem Tryfonem” 115:4).

“Że zaś Słowo zowie Chrystusa również Bogiem, na to się liczne przytoczyło dowody” (“Dialog z Żydem Tryfonem” 124:4).

“Ale któż to jest Ten, którego (...) Dawid [zowie] Chrystusem i Bogiem, którego należy czcić” (“Dialog z Żydem Tryfonem” 126:1).

“Albowiem gdybyście rozumieli słowa proroków, nie przeczylibyście, że On jest Bogiem, Synem Jedyne, niezrodzonego i niewysłowionego Boga” (“Dialog z Żydem Tryfonem” 126:2).

“Rzecz jasna, że Bogiem i Aniołem od Ojca posłanym jest Ten, który tak mówił i działał” (“Dialog z Żydem Tryfonem” 126:6).

“Widzieli oni raczej Tego, który z woli Tamtego także jest Bogiem, Jego Syna i Anioła, Sługę zamysłów Jego, który według woli Jego jako człowiek z Dziewicy się narodził, który ongi stał się ogniem, by z krzaku rozmawiać z Mojżeszem” (“Dialog z Żydem Tryfonem” 127:4).

“Owa zaś Potęga, którą Słowo prorocze zowie i Bogiem i Aniołem, jak również wyczerpująco wykazałem, nietylko nazwę ma odrębną, jak światło i słońce, ale i co do liczby jest czemś innem” (“Dialog z Żydem Tryfonem” 128:4).

Justyn też polemizuje z Tryfonem, który przeciw Synowi cytuje słowa Jahwe “chwały mojej nie odstąpię innemu” (Iz 42:8). On zaś odpowiedział mu, że słowa “chwały mojej nie odstąpię innemu” dotyczą osoby innej niż Mesjasz zapowiadany w Iz 42:1-7, który ma tę chwałę otrzymać (“Dialog z Żydem Tryfonem” 65:1-7).

Cytując zaś słowa występujące w Hbr 1:8n. tak je komentuje:

“A zatem Ten, który świat stworzył, daje świadectwo, że Mu się kłaniać należy, że jest Bogiem i Chrystusem, a słowa te zupełnie jasno na to wskazują” (“Dialog z Żydem Tryfonem” 63:5).

Syn Drugi po Ojcu

Ukazywanie Jezusa jako drugiego po Ojcu wynika u Justyna przede wszystkim z tego, że podkreśla on, że Syn jest też “człowiekiem” tzn. ma ludzką naturę, prócz boskiej (np. “Czy myślicie, że według Pism czcić i nazywać Panem Bogiem należy kogo innego oprócz Stwórcy tego wszechświata oraz Chrystusa, który się stał człowiekiem” - “Dialog z Żydem Tryfonem” 68:3). Ciekawe, że nie przedstawia on żadnych tekstów Biblii i uzasadnienia, na poparcie tego, że Syn jest niższy od Ojca. Wydaje się więc, że tylko to, że Jezus w ludzkiej postaci ukazywał się patriarchom w imieniu Ojca miało stanowić o Jego niższości. Powoływał się też on na wypowiedź Platona i dlatego ks.A.Lisiecki napisał w związku z tym, że “W błędnej tej koncepcji [u Justyna] są widoczne ślady wpływów filozofii platońskiej” (“Apologia. Dialog z Żydem Tryfonem” 1926 s.LXXXVI).

“Oto co Platon czytał, ale niedokładnie rozumiał. Nie dostrzegł figury krzyża, tylko sądził, że to wyobrażenie litery X, więc powiedział, iż Druga po Bogu Najwyższym Potęga w kształcie litery X w całym wszechświecie rozpostartą została” (“Apologia” I:60,5).

“Że to Wam szczęścia nie wróży, stwierdza Słowo, a wiemy, że po Bogu, co Je zrodził, niema władcy, któryby takim blaskiem majestatu królewskiego i takś jaśniał sprawiedliwością” (“Apologia” I:12,7).

“Go uznajemy za Syna Boga prawdziwego i na drugim miejscu stawiamy, na trzecim zaś Ducha Proroczego” (“Apologia” I:13,3-4).

“Otóż Pierwszą Mocą po Bogu, Ojcu i Panu wszech rzeczy, oraz Synem Jego jest właśnie Słowo, a później powiemy, w jaki się Ono sposób wcieliło i stało człowiekiem” (“Apologia” I:32,10).

“Albowiem po Bogu czcimy i miłujemy Słowo, pochodzące od Boga niezrodzonego i niewysłowionego, jako że dla nas stało się człowiekiem” (“Apologia” II:13,4”).

“istnieje inny Bóg i Pan, niższy od Stworzyciela wszechświata, nazwany także Aniołem, bo oznajmia ludziom wszystko, co im chce oznajmić Stwórca wszech rzeczy, ponad którego innego Boga niema” (“Dialog z Żydem Tryfonem” 56:4).

“o którym napisano, iż jest Bogiem, jest inny aniżeli Bóg, Stwórca wszech rzeczy; mówię co do liczby, a nie co do myśli. Twierdzą bowiem, że On nigdy nic nie zrobił ani powiedział, czego by Stwórca świata, ponad którego niema Boga, nie chciał, iżby zrobił i powiedział” (“Dialog z Żydem Tryfonem” 56:11).

“Ten, co się zjawił Abrahamowi, Izaakowi, Jakóbowi oraz innym patriarchom, że Ten, którego Pisma zowią Bogiem, jest poddany Ojcu i Panu, i służy woli Jego” (“Dialog z Żydem Tryfonem” 126:5).

Zrównywanie Majestatu Syna i Ojca

Z czego wynika u Justyna “nieświadome” zrównywanie majestatu Syna i Ojca? Otóż wydaje się, że nie zna on hebrajskiego tekstu Starego Testamentu (np. nigdy nie używa imienia *Jahwe*, choć cytuje dziesiątki tekstów Starego Testamentu, które je zawierają) i to doprowadza go do niekonsekwencji. Bo choć mówi czasem o niższości Syna wobec Ojca (patrz powyżej), to jednak stosuje do Jezusa teksty, które w Starym Testamencie odniesione są do *Jahwe*! Mało tego, przytacza nie tylko te, które do Jezusa odniesione są w Nowym Testamencie, ale i inne. Wynika to z tego, że polemizuje on głównie z Żydem Tryfonem dla którego Nowy Testament i jego teksty o Bóstwie Chrystusa (np. J 20:28, Mt 28:18, 1J 5:20 i inne) nie miały żadnego znaczenia. Musi więc poprzestać on tylko na argumentacji zaczerpniętej ze Starego Testamentu. Justyn uważa, że wszystkie (!) objawienia Boga w Starym Testamencie są dziełem Chrystusa-Boga:

“Jeśli więc wiemy, że ten Bóg pod tak wielu postaciami objawił się Abrahamowi, Jakubowi i Mojżeszowi, dlaczego sprzeciwiać się i nie wierzyć, że On według woli Ojca wszech rzeczy mógł się jako człowiek narodzić także z Dziewicy?” (“Dialog z Żydem Tryfonem” 75:4).

“Toć wykazałem, że to był Jezus, który objawił się Mojżeszowi, Abrahamowi oraz wszystkim innym patriarchom i z nimi rozmawiał, by służyć woli Ojcowskiej, że to On również przyszedł i narodził się jako człowiek z Marji Dziewicy, że wreszcie trwa zawsze” (“Dialog z Żydem Tryfonem” 113:4).

Poniżej podaję kilka fragmentów Justyna, który stosuje wypowiedzi Biblii dotyczące *Jahwe* do Chrystusa:

Przykładowo w “Apologii” (I:63,4-15) odnosi do Jezusa słowa **“Jam jest, którym jest”** (Wj 3:14). Patrz powyżej “Bóstwo Chrystusa”

W “Dialogu z Żydem Tryfonem” (85:1-4) nazywa Go **“Królem Chwały”** i **“Panem Zastępów”**, przytaczając teksty (Ps 24:7 i 10), które w języku hebrajskim mają określenie **“Jahwe Zastępów”** (por. powyżej “Bóstwo Chrystusa”).

Podobnie stosuje on do Jezusa np. słowa Ps 47:6-10 oraz Ps 96 i 99, gdzie tekst hebrajski Biblii ma imiona **“Jahwe”, “Bóg”** i **“Król”** (“Dialog z Żydem Tryfonem” 37:1-4; 73:2-4). Takich miejsc jest więcej.

Tekst Rdz 19:24, w którym w języku hebrajskim 2 razy pada imię *Jahwe* odniósł do Syna i Ojca:

“Kiedy mówi: ‘Spuścił Pan deszcz ognia z strony Pana z nieba’, tedy Słowo Prorocze zaznacza, że jest ich Dwóch, co do liczby: jeden z nich przebywa na ziemi, a zstąpił, by oglądać narzekanie Sodomitów, drugi natomiast przebywa w niebiesiech, a jest Panem również i tego Pana, co zstąpił na ziemię; jako Ojciec i Bóg jest źródłem Jego potęgi, państwa i bóstwa” (“Dialog z Żydem Tryfonem” 129:1).

Justyn uważa, że słowa “Uczyńmy człowieka na Nasz obraz, podobnego Nam” (Rdz 1:26) oraz “Oto człowiek stał się taki jak My” (Rdz 3:22) świadczą o co najmniej dwóch Osobach Bożych: “A zatem jeśli powiedział: ‘Jeden z Nas’, to przez to zaznaczył liczbę tych, co są razem z sobą, oraz że ich było przynajmniej dwóch” (“Dialog z Żydem Tryfonem” 62:3 por. 62:1-2). Mówi też: “nikt bowiem ani widzieć, ani rozumieć nie może, komu zrozumienia nie da Bóg i Chrystus Jego” (“Dialog z Żydem Tryfonem” 7:3).

Wymiennie, raz do Ojca, a innym razem do Syna odniósł tytuł “Bóg Abrahama, Izaaka i Jakuba”: “I nie twierdzimy, że inny jest nasz, a inny wasz Bóg; nie, to ten sam, który ojców waszych wywiódł z Egiptu (...) W żadnym też innym Bogu nie pokładamy nadziei, jako że niema innego Boga, ale w tym samym, któremu i wy ufacie, w Bogu Abrahama, Izaaka i Jakóba” (“Dialog z Żydem Tryfonem” 11:1). Odniesienie do Syna patrz powyżej “Bóstwo Chrystusa”.

Choć Stwórcą kilka razy nazwał Ojca, to jednak i o Jezusie mówi jako o Bogu, “który świat stworzył” (patrz powyżej “Bóstwo Chrystusa”).

Pośrednio też Justyn odniósł do Jezusa tytuł **“Bóg Wszechmogący”**. Otóż cytując i omawiając Rdz 35:6-10 stwierdził, że Bogiem, który ukazał się Jakubowi był Chrystus (“Dialog z Żydem Tryfonem” 58:3-11). Zaś kończące ten fragment w Biblii słowa Rdz 35:11 mówią: “Po czym rzekł Bóg do niego: ‘Ja jestem Bóg Wszechmogący...’”.

O powyższym, we wspomnianych wcześniej publikacjach Świadków Jehowy, oczywiście ani słowa!

Osobowość Ducha Świętego

Choć Justyn specjalnie nie zajmuje się osobowością Ducha Św. to jednak nie ma wątpliwości co do istnienia trzech Osób Bożych. Wykazuje nawet poganom (którzy zarzucali chrześcijanom ateizm) niekonsekwencję, podając że i oni powinni “dostrzec” osobę Ducha Św., bo i ich przedstawiciel Platon Ją wymieniał. Natomiast w “Dialogu z Żydem Tryfonem” Justyn nie porusza kwestii osobowości Ducha Św. (choć dziesiątki razy mówi o Duchu Proroczym czy Duchu Św.). Powodem tego było zapewne zajęcie się obszernym udowadnianiem Żydom, że Jezus jest Chrystusem i Bogiem.

“Jeśli zaś Platon mówi jeszcze o Trzeciej Istocie, to dlatego, ponieważ u Mojżesza czytał, jak się wyżej

przytoczyło, że nad wodami unosił się Duch Boży” (“Apologia” I:60,6).

“Jemu to, a z Nim razem Synowi, który od Niego przyszedł (...) wreszcie Duchowi Proroczemu, składamy uwielbienie i pokłon, oddając im cześć zgodną z rozumem i prawdą” (“Apologia” I:6,2).

“Gdy zaś Duch Proroczy przemawia w imieniu Chrystusa, tedy tak się odzywa...” (“Apologia” I:38,1).

O osobowości Ducha Św. Świadkowie Jehowy zaledwie stwierdzili: “Ponadto Justyn nigdzie nie pisze, że duch święty jest osobą równą Ojcu i Synowi” (Strażnica Nr 7, 1992 s.27). Dobrze, że nie zanegowali oni w tym zdaniu, a raczej potwierdzili osobowość Ducha Św.! Zacytowali też jeden z powyższych fragmentów.

Cześć dla Syna i Ducha Świętego

Justyn pozostawił po sobie kilka świadectw potwierdzających, że chrześcijanie czcili Syna Bożego i Ducha Św. Dziś jednak większość antytrynitarzy odrzuca tę cześć dla Obu, lub przynajmniej dla Ducha Św. O czci dla Syna w pismach Justyna Świadkowie Jehowy w cytowanych publikacjach nie wspominają nawet, natomiast cześć dla Ducha próbują przeciwstawić czci dla aniołów (Strażnica Nr 7, 1992 s.27). Oto fragmenty z dzieł Justyna:

“Jemu to, a z Nim razem Synowi, który od Niego przyszedł i taką nam podał naukę, tudzież zastępom innych, dobrych aniołów, co go otaczają i do Niego są podobni, wreszcie Duchowi Proroczemu, oddajemy uwielbienie i pokłon, cześć im składając, pełną z rozumu i prawdy” (“Apologia” I:6,2).

“Wykażemy Wam również, że z całą słusnością cześć oddajemy Temu, który nas tych rzeczy nauczył i dla tego się właśnie narodził, Jezusowi Chrystusowi...” (“Apologia” I:13,3).

“Czy myślicie, że według Pism czcić i nazywać Panem Bogiem należy kogo innego oprócz Stwórcy tego wszechświata oraz Chrystusa” (“Dialog z Żydem Tryfonem” 68:3).

“Czczymy Pana Jezusa Chrystusa, Syna Bożego (...) Ja jestem tylko człowiekiem, więc wiem, że słowa moje są nędzne w porównaniu z Jego nieskończonym Bóstwem” (“Męczeństwo św. Justyna” 2:5-6).

“Jeśli im wreszcie przytaczamy Pisma, które wam już podał, wskazujące jak najwyraźniej na to, że Chrystus jest podległy cierpieniom, że Go należy czcić i że jest Bogiem, muszą wprawdzie przyznać, że one się odnoszą do Chrystusa, ale śmiało twierdzić, że ten Jezus nie jest Chrystusem, a jednak uznają, że Bóg przyjdzie, by cierpieć, królować i cześć odbierać” (“Dialog z Żydem Tryfonem” 68:9).

“Albowiem po Bogu czcimy i miłujemy Słowo, pochodzące od Boga niezrodzonego i niewysłowionego, jako że dla nas stało się człowiekiem” (“Apologia” II:13,4”).

“Owszem, wiemy, że to niedowiarki, bezbożnicy, niegodziwcy i ludzie niesprawiedliwi, którzy zamiast Jezusowi cześć oddawać, wyznają Go tylko z imienia” (“Dialog z Żydem Tryfonem” 35:5).

“My zaś, cośmy czerpali naukę z prawdy całkowitej, cześć Mu oddajemy aż do śmierci, czynami, rozumem i sercem. Tymczasem wy wahacie się wyznać, że On jest Chrystusem...” (“Dialog z Żydem Tryfonem” 39:5-6).

“A zatem Ten, który świat stworzył, daje świadectwo, że Mu się kłaniać należy, że jest Bogiem i Chrystusem, a słowa te zupełnie jasno na to wskazują” (“Dialog z Żydem Tryfonem” 63:5).

“Ale któż to jest Ten, którego (...) Dawid [zowie] Chrystusem i Bogiem, którego należy czcić” (“Dialog z Żydem Tryfonem” 126:1).

“jeśli Chrystusa wyznajemy, jeśli Go słuchamy i cześć Mu oddajemy” (“Dialog z Żydem Tryfonem” 131:2).

Teksty i formuły trynitarne

Pomimo, że w pismach Justyna nie znajdujemy w pełni prawowiernej wykładni nauki o Trójcy Św., to jednak pozostawił on jej ślady poprzez przedstawienie kilku formuł trynitarnych. One to były używane podczas okazywania czci Bogu, udzielaniu sakramentów i w życiu codziennym chrześcijan. Charakterystyczne jest też to, że wszystkie one występują w “Apologii”, a nie w “Dialogu z Żydem Tryfonem”. Prawdopodobnie nie byłyby one dobrze przyjęte przez Żydów, tak jak i dziś przez wielu antytrynitarzy. Oto te teksty:

“Jemu to, a z Nim razem Synowi, który od Niego przyszedł (...) wreszcie Duchowi Proroczemu, oddajemy uwielbienie i pokłon, cześć im składając, pełną z rozumu i prawdy” (“Apologia” I:6,2).

“Go uznajemy za Syna Boga prawdziwego i na drugim miejscu stawiamy, na trzecim zaś Ducha Proroczego” (“Apologia” I:13,3-4).

“Następnie prowadzimy ich do miejsca gdzie znajduje się woda, i tam w taki sam sposób, w jaki myśmy zostali odrodzeni, oni również odrodzenia dostępują. Otóż w Imię Boga Ojca i Pana wszech rzeczy, i Jezusa Chrystusa, Zbawiciela naszego i Ducha Świętego otrzymują tedy kąpiel w wodzie” (“Apologia” I:61,3).

“dlatego właśnie w wodzie wzywa się nad tym, który pragnie odrodzenia i żałuje za grzechy, imienia Boga, Ojca wszech rzeczy. (...) Przecie ten, na którego światło pada, bierze również kąpiel w imię Jezusa Chrystusa, ukrzyżowanego pod Poncjuszem Pilatem, oraz w imię Ducha Świętego” (“Apologia” I:61,10-13).

“słusznie zarzuca i Duch Proroczy i sam Chrystus, że nie znają ani Ojca ani Syna. Kto bowiem Syna nazywa Ojcem, ten oczywiście nie zna i nie wie, że Ojciec wszech rzeczy ma Syna, który jest Słowem, Pierworodnym Synem Bożym i Bogiem” (“Apologia” I:63,14-15).

“Ten je bierze [chleb i kielich], wielbi i chwali Ojca wszech rzeczy przez imię Syna i Ducha Świętego” (“Apologia” I:65,3).

“Przy każdym zaś posiłku naszym wielbimy Stwórcę wszechświata przez Syna Jego, Jezusa Chrystusa, i przez Ducha Świętego” (“Apologia” I:67,2).

Z powyższych formuł trynitarnych Świadkowie Jehowy tylko jedną z nich wymienili, w jednej z trzech swych publikacji, omawiających nauki i dzieła Justyna (Strażnica Nr 7, 1992 s.27).

Jak z powyższego widać, nawet zawężone w argumentacji do Starego Testamentu stwierdzenia Justyna, pozwalają zauważyć, że uczył on o zrodzeniu Syna Bożego, Bóstwie Chrystusa, osobowości Ducha Św. oraz czci dla Jezusa i Ducha Św. Choć brak w pismach jego wyraźnej nauki o Trójcy Św., to jednak powyższe zagadnienia, jak i trynitarnie zwroty i formuły nie pozwalają widzieć w nim poplecznika skrajnych antytrynitarzy, wśród których są i tacy, co nie uznają egzystencji Jezusa przed Jego wcieleniem i inni, którzy Ducha Św. identyfikują z aniołem lub z bezosobową mocą.

Uwagi:

Zachowano oryginalną pisownię w cytatach z przekładu pism Justyna Męczennika (“Apologia. Dialog z Żydem Tryfonem” Ks. A.Lisiecki, Poznań 1926).

Wszystkie podkreślenia i pogrubienia tekstu pochodzą od autora artykułu.

Publikacje Świadków Jehowy omawiające osobę, dzieła i nauki Justyna: “Czy wierzyć w Tróję” 1989 s.7; Strażnica Nr 6, 1992 s.28-31; Strażnica Nr 7, 1992 s.26-27.

Włodzimierz Bednarski

Włodzimierz Bednarski

źródło: <https://www.apologetyka.info/trojca-swiet/pisarze-wczesnochrzescijanscy/justyn-meczennik-i-bostwo-chrystusa,161.htm>